

FÜGGETLEN LAPOK

Csütörtök, oct. 3.

1867. 2-ik szám.

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, félre 6 frt, negyedévre 3 frt.
Belgatási díj: 6-hasos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beiratásért
30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadóhivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18. sz. a.) intézendők. — Bérmentetlen levelek el nem fogadotok.

Pest, october 2.

Mióta a mult század végén a társadalmi nagy átalakulás szellemi processusa megindult, annak felosztató befolyása naponta erősödött, de nálunk, a mint hatásai nem maradhattak ki, ugye a bomladosási jellege az időnek épen napjainkban legérezhetőbb. Az ő intézmények szétmállottak, azon kapcsoló erő, mely bennök volt, megtörtött. A politikai nagy kérdések megoldása csak az állam fő kérdéseire nézve az egyetem viszonyainak rendezésére teremtettek új formákat, a társadalom benső szervezék általakításában csak irányt mutattak, de azt még ziláltnak hagyták.

Társadalmi téren az államban az egyén elhagyottak hitte magát minden időben, ha közte s az állam nagy eszméje közt kapcsol nem létezik, e kapcsol voltak azon apróbb csoportulásai az embereknek, melyek osztályokat, rendeket, ezékeket s anyyi-féle tömböket képeztek.

Az idő újabb szelleme megtörte a régi csoportulások egész rendszerét, mert a csoport tulkapó ereje nyugdöző lön s az egyén fejlődésének szabad terét mértéken túl megszorította.

Az egyén szabad mozgásának az osztály korlátai álltak útjában.

Az egyén jogának követelése oly hatalmas lön, hogy megtörték az osztályok s többi csoportok jogai s ebből természetesen oly mérvű benső bomlásoknak kelle támadni, minő az új világ történelmének egyik szakában sem található. De ne téveszszünk: a csoportulás mint életszükség fenmaradt sőt erősödött, csak a csoportulás rendszere vettetik el; a forma töretett szét, a lényeg él s élni akar.

Ezért új formákat állít. Midőn mi e bomlás s új tömegülési fejlődést szemléljük, egyet nem szabad szemeknk elől tévesztenünk:

Oly társadalom, hol az állam eszméje s az egyén közt hiányzanak a közbenső csoportulások, a pogány államok jellegét állítja elő. A kereszténység állam képződéseiben az állam és egyén közt ezer gyűrűzetekben látjuk a csoportulást a családól, községtől kezdve mindig nőni, mig az állam nagy csoportja áll elő.

A bomlás tehát visszavezet a szellemi pogányság állapotához, ha a bontást nyomában új alakulás nem követi.

Az Isten mindennek, mit életre szánt, adott önfentartására erőt s ez ösztönserűleg működik s a tudalom csak követi, sőt

legtöbbször ezen erőt működéseiben ismeri fel.

Láttuk felbomolni a csoportulások régi rendszerét mindenütt, de nyomában járt mindig a társulás, mint a csoportulás újabb alakja. Az ő világban az osztályok, rendek, ezékek, confraternitások szolgálták támpontul az egyének; ezek voltak az apróbb csoportok egyesítő képesai, a mai társadalom az egyleti jogban keresi a pótlékot s ez az újabb intézmények szükséges corollariuma, az új világ életszüksége.

A társadalom rende mi által sem fenyegettek annyira, mint a helyre nem pótoló bomlás által.

Az államban tehát ily időszakban, hol a felosztás természetessé, korszerűvé, sőt sok tekintetben szükségessé vált, az alkotó erőknek különösen résen kell állni s kétszeres erőfeszítéssel működni, hogy a hézagot pótolják.

Es az államhatalom főfeladata híven támogatni a szervező erők működését minden irányban s ennek szükségesszerű következése minden oly csoportulást, vagy újabb egyesülési működést nemcsak támogatni, de lehetőleg buzdítani, mely józan alappal bír s a társadalom céljainak megfelelő törekvéseket tűz ki.

Amde mennyivel magasztosabb csoportulás minden egyleti alakulásnál az egyház.

Mi hasznát vehetné az állam az egyházban létező ziláltságnak?

Ez, mint minden mélyebb szakadás, egy létező kórányag az állam testében, mely mindig az egész életszerv sinlését okozza, s ha nagy terjet nyer, menekülés nélkül a létet magát fenyegeti.

Ma — és ki akarná a tényeket tagadni — a nagy egyházközönség természetesen mindig világi vonatkozásait érte, — nem egyseges. Az elemek különvált tömbjeit megjelenni mindenki tudja.

Ezeknek egyesülése életszükség s halaszthatlan, ez egyesülés feltételei egyszerűek, határozottak; t. i.

A joggyakorlat olyszerű elhelyezése és oly szervezete, mely megóva a vallásszellem lényeges jellegét, a csoportosuló elemeket telhetőleg kielégítse.

Azon előzmények után, melyeket ezen törekvések főfactora mint alapokat már kimondott, a feladat nem mutat nehézségeket.

Szabadságot keresünk az egyetem számára és kik ezt keressük, ezt nem építhetjük a részek szolgaságának tégláiból az elnyomás alapjaira.

Pedig valljuk be az igazat a nézetek e haeresise nagyon is uralkodó még.

Ezért van, hogy a tér-előtünk tárva, minden anyag megvan és az épülethez egyetlen téglá sinek letéve még!

Hiányzik az épület terve, az alkotás formája.

Es mert a mai képződések természete az akarat szabad nyilvánítását követeli, közegnek kelle előállni, mely az eszméknek kifejezést, az akaratnak irányt mutasson s ez által a megoldást előkészítse.

Bécs octób. 1.

Üdvözölöm önök lapját s noha még nem egészen értem, mit s miként akarnak önök tőlem, beállok szivesen a esatárlánczba s felesapok habozás nélkül.

Ha hazámfiainak eddig is érdekes volt tudniok, mi történik Bécsben, mert hisz a lendület mindig innen ment, most midőn a népek actiójának kölcsönhatása közvetlen lett, tudni szükséges lön.

Igen, tudni érteni kell, mi és miért történik itt, hogy meg ne tévedjenek ott s a jó egyetértés erősbüljön, a szövetségi viszony kölesönös támaszszá válják s annak fentartása közös érdekékké szilárduljon.

Mindenekelőtt be kell vallanom önöknek, hogy az első küldöttségi eljárás együttes benyomása előzőleg itt jóakaróinkat nem kevésbé aggasztotta. Hála Istennek, ezen már túl vagyunk.

Az első érintkezése a birodalom két felének küldöttségei által nem a politikai lebegő kérdések körül, de a legkényesebb pénzügyi dolgok s pedig csak ezek körül forgott.

Mi ezt előzőleg fátumnak tartottuk. Oly testvérek, kik távol egymástól egyszerre első találkozásul összejönnek, oly kérdés megoldását találják maguk előtt, mely megerősödött testvéri viszonyt is megbont az emberi életben t. i. az osztály.

Isten megóvta a küldöttségeket minden élesebb ittközésektől s itt mindenki örömmel látja a nehéz kérdésekben az eredményt, s bizni kezdenek inkább a kibékülés tartósságában, mert a küldöttségek eljárása nyílt, tapintatos és megnyerő volt s általában a benyomás, melyet a magyarok itteni első debüt je hátrahagyott, igen jó, reménységünk felett kedvező.

Sőt nem hiszik önök, hogy a delegatio eszméje is, mely eleinte általános idegenkedést szült, ma már mennire hódító kezd lenni.

Sokan ezelőtt nem bírtak ez eszmével kibékülni. Némelyek — a szelid centralisták — ezt egyenesen bizalmatlanság, érintkezési idegenkedésnek vették. Mások a nemzetiségi érzület vissza-

hatásának, ismét mások a kicsinlés és lenézés egy nemének s Isten tudja minek.

Ma mir be kezdik látni, hogy mindkét fél függetlensége a nagy közös kérdések megoldásában csak így van leginkább megóva, látják oly előnyeiket e rendszernek, melyet nem is sejtettek eddig s most becsülni kezdenek. T. i. egy közös testületben a birodalom két felének önálló nézete, érdekeinek szempontja soha sem lépett volna tisztán elő s nem adhatott volna kellő tájékozást. Pedig ezt most átlátják, miszerint így a magyar szempont és osztrák nézet tisztán influenza nélkül szabadon és önállólag léphet ki s az érdekek számbavétele s kiegyeztetése már azért is jobb eredményt ígér, mert a számbavétel lehetséges.

Nem akarek megfélekedezni még azokról sem, pedig ezek legtekintélyesebb politikusaink, kik teljesen meg voltak győződve, hogy a mint a magyarok idejönnek s együttes testületben kell lenniök, a dolgok vezetését okvetlen átveszik.

Nem hiszik önök, mennyit tartanak itt a magyarok ügyességéről politikai párttroutin tekintetben.

Ezek is meg vannak nyugtatva a delegatio intézményével, noha be kell tiszteletükre vallanom, hogy ők ezen magyar-tulsúlyról nem féltek, mert nem láttak ellentétes érdekeket.

Ezekből is láthatják önök, hogy itt nem ültek valami retentő diadalt, sőt inkább a magyar új közjogi törvényeket gyantú s aggodalommal kísérték s most is fejrázva hódolnak nem nyereségyeknek, de — kényszerűségnek s ez sem lesz oly könnyű munka még.

Erre a pesti óbégatók kissé figyelmeztetnének. Kik beolvadásról s ilyfélekéről beszélnek, tessék ide tekinteni, meglátnák mikép meg ők magokat otthon féltek, ezek ellenzőleg épen itt féltek magokat nem beolvadástól, de azon hatás elvesztésétől, mely eddig egyedül övek volt.

S ne higgyék, hogy a dolgot itt a bir. tanácsban is oly könnyen fog menni.

Itteni lapjaink tele vannak azon feltételekkel, melyeket a pártok a magyar kibékülési alapok elfogadásához kötnek. Általában említik a concordatum kérdését, mely kapcsolatba hozatik a kibékülés elfogadásával.

Ez önöket Pesten ne zavarja meg. Véganalysiben hihetik önök, hogy országgyűlés oly nevetéses dilemmát nem állíthat fel s magát nem blamirozhatja mondvá: mi elfogadjuk a magyar kibékülést, ha ti (t. i. a kormány) a concordatumot módosítjátok. Ilyet nem hisztünk, nem tehetünk fel.

De az aztán, hogy a termen kívül a kormány helyzete, mely a magyar kibékülés nehézségeivel igen kényessé válnék, nem használják-e a pártok másnemű pressiora is, ennek a kibéküléssel semmi köze.

Törvényhozás és kormány, bármennyire egy-

TÁRCZA.

Belgiumi vázlatok.

Brüssel, szept. 25.

Felhivott ön, lépnék új lapjának munkásai közé, s irodalmilag képviseljem azon nagy érdekeket, melyek a nyugat-európai polgárosodás fejlődésével nyomon haladva, a szellemeket mozgásba hozzák, s a politikában szintugy mint a társadalmi téren, áldásos vagy sújtó hatásokat teremtenek.

Ön igen széles térséget jelölt ki számomra. Belgium, Francia- és Angolország, amely különböző, oly érdekes pontokat nyújthatnak az észlelő irónak, s megvallom, mindhárom ország irányában némi rokonszennvel viseltemem.

Nem rég történt, hogy egy szép alkonyon a Vatikán fölött sétálva, ön és én meghatóttan érzők lelkünk előtt elvonulni több mint három évezred történetét, a világesemények egymásra hatásait, a szellemi forradalmat, mely G olgoth á r ó l áramlott Roma felé, hogy az enervált világbirodalom romjai fölött a szabadság és szeretet nemzedékét hozza életre. Beszédünk folyamát a jelen társadalomra vittük át; és osztám önnek aggodalmait s ön lelkesülni tudott reményeimem.

Midőn az est homályt vetett a Colosseum és a Capitol fölé, — elváltunk, hogy nyolcz hét múlva a szellemi összeköttetés szilárd kapcsolatában újra találkozzunk.

Leveleimet Belgiummal kezdem meg. Ezen ország kicsiben az egész Európa jellegét magán viseli.

A vallási és politikai ellentétek, a pártok törekvései, a kormányzat ellenhatása alig mutathat fel tisztább alakot, mint nálunk. A katolikusok, nagy gyűlölet mellett a szabadkőművesi páholyok, a liberális párt mellett az ugynevezett legitimisták, a parlamenttel szemközt a kormány, s mindezen elemek fölött áll az ifjú állam, önállósági törekvéseivel, az alkotmány és szabadság.

Ott születve, hol a havasi rózsza virágzik a latinokon, rokonszennem s elveim aggodva nézték a legmerészebb forradalmat, melyben egy maroknyi nép a nemzeti életöztön által is ragadtatva, I. Vilmos trónját magáról lerázni, s Antwerp ostrománál, politikai függetlenségét kiküzdve, jövőjét a legszabadabb alkotmány által igyekezett biztosítani.

A nyomás Holland részéről, vallási és nemzetiségi érdekeinket is veszélyezteté, az állammindehatóság abszolutismusával nyult az egyház felé. S midőn az új formák az alkotmányrendszeret, s az egyéni önelekvésnek oly széles kört nyitának, félteni kezdém az egyházat, a papságot, a katolikusokat.

Erősebb rázkódásoktól irtozó lellem elsápadt, midőn a nemzeti congressus ellen a katolikus G e r a m b o t láttam, s a katolikus népet, mely őt körövezé. Inkább eltértem volna az önkény igáját, mely alatt az 1828-ki concordatum megfuladt, az egyháznak az iskolákra nagy befolyása rendszeresen gyönggittetett, sőt olynemű kísérletek is tétettek, melyek még magának a papságnak nevelés is a kormány kezébe tennék át. Mindez nem elven alapult nálam, mintinkább félelmen.

De csakhamar éreznem kellett, hogy a külvilágszonyok és az én nézetem és érzelmeim között ilykép támadott ellentét soká nem tarthat. Még nem mertem pálezzát törni a volt intézmények fölött, s lellem titkos szálakkal csüggött még mindig az oráni uralkodó házon. De amint az alkotó és szervező elemek az ország belbékéjét mindinkább szilárdítani látszának, s a jog és szabadság érénye a közérzetben a vallási és társadalmi érdekeket a vajadások közepett is tisztább színvonalra jutattá: nyomozni kezdém az új társadalom intencióit, az igazságot, mely hivatta van hogy kormányozzon, az erkölcsi jót, mely a legelső állami közérdek.

Alig van Európában valahol az egyház oly független és lelki hivatásának oly megfelelő viszonyban az államhoz, mint itt látható. Igaz ugyan, hogy Belgiumban az egyház által élvezett szabadság azon sajátos viszonyoktól látszik feltételezve, melyek magának az ifjú államnak önállóságát

okozák és feltételezik. — De másrészt tagadhatlan az is, hogy a gyarlóság, mely minden emberi műre a tökéletlenség bélyegét nyomja, Belgium alkotmányos és társadalmi szervezetét is terheli. De ez csak árny, nem sötétség.

Az emberi történelem anyagául, világeseményeket teremt, a parlamenti majoritát a kormány és kisebbség irányában, s viszont a kormányt az ellenzéki pártok irányában olykor erőszakos fellépésekre ragatják. S a törvényhozás actái elég esetet mutatnak fel a katolikus párt alkotmányos joga és szabadsága ellen vitt tárgyalásoknak.

Am ha az olykor-olykor felmerülő ily tényekhez mérnök itéletünk zárkövetkeztetését, tagadhatatlanul kárhözottatunk kellene az annyira magasztaltatni szokott belga intézmények sorását.

Akkor menthetlenül elvetendő lenne a francia alkotmány, gánesolándó az angol charta, mely pedig évszázadokon át az európai continens államférfiainak irgység tárgyat képezte! A felületesség mondhat helytelen elveket, ez néki joga lehet, csak ne követelje, hogy tévelygeiben mások is osztozzanak.

A ki az állami viszonyokat itt az ő közvetlenségében láthatja, s észlelheti, miként hatnak össze az egyedi és társulati erők, hogy az állam túlterjeszkedéseinek gátot vessenek; a ki a jog és törvény oly nagy tisztelettel látja az állampolgárok többségénél, a rendet és munkaszereket, az meg fogja érteni, ha a belga az ő alkotmányával megelégszik.

1848 mindenütt forradalmat csinált Európában. A belgák nem szorultak reá; hidegen, egykedvileg nézték a népek küzdelmeit a kormányok és uralkodók ellen.

De eltekintve az állampolitikai viszonyoktól, merném állítani, hogy a belga társadalom nem rossz. Többet mondok: a belga társadalom aranylág jó. Nézze ön a népetletet az ő tarka és messze ható rétegeiben, a munkást a gyárakban, a földmivelétegenél, s ön meg lesz lepetve. E nép aránylag a legiskolázottabb, elméletileg legkifejlettebb Családi életében józan, erényes, vallásában buzgó, áldozatkész. Papságához a nép bizalommal visel-

tetik, s én nem tudok hivatkozni egy másik országra, hol a vallás és az élet, s ezek tényezői: a papság és a nép között oly benső viszony, oly testvéri összetartozás létezik, mint Belgiumban.

A catholicismus az ő társulási jellemében itt diszlik legkényesebben. Iskolájává lön Belgium a katolikus hitélet újabb vívmányainak. A francziák évenként jönnek át hozzánk, hogy a szabadság aegise alatt panaszait az egész világnak elmondják, magukat szervezzék, s új erőt merítenek a hit és erény küzdelmeire.

Szeretem Belgiumot, habár nem hazám, s ohajtánom, hogy a german faj csak quietessentiáját is bírná a nemzetgazdasági jólét és szellemi erkölcsi haladás itt létező áldásainak.

Belgium szerepe Európa újabb alakulása és fejlődése közepett sokkal fontosabb, semmint azt első pillanatra gondolnánk. A középkor óta a legújabb idők színhelye levén messzeható politikai küzdelmeknek, mostani szervezetében és életében mindazon problémák és törekvések összegét hordja, melyek magát a nagy Európát aggasztón fenyegetik. Vulkanhegylánczok mögött a legnagyobb crater, melyet legelőször ér a kitörés.

Az oktatási szabadság megfejtsé, a classikai és real tudományoknak egymás elleni küzdelmei, a román és germán fajkülönbötetésből származott nemzetiségi kérdés, a szellemeket itt nagyobb izgékonyaságba tartják, a kedélyeket érzékenyebbékké tették.

Mint Franciaország birvágyának cözlja, Anglia közlekedésének a continenssel hidja — az európai szárazföld ipar állama, érdekeiben és életfontartásának szüksegeiben nagy óvatossággal is igyekszik gyogygítani Belgium mindazon sebeket melyek bensejében sajanak. A pauperismust a jótékonyasági intézetek véghetetlen száma által, a terjeszkedő parlamentararis souverenitást a szabad községek által igyekeztetve ellensúlyozni — oly föld ez, mely a komoly szellemek figyelmét s a nemeskebel rokonszennvet megérdemli.

Igy nézem én Belgiumot s ha ön gyöngé tollam szolgáltatásával meglegszik, leend alkalmam nézeteimet bővebben kifejtetni, itéletemet indokolhatni.

en megtredestett
állomásra, — és
skó János mun-
est, — a marma-
János huszti lel-
si főespreességre
alesperést, — a
Antal szatmár
végre az ugoesai
slo-karaszlói lel-
díj elengedése
Schönbrunnban,
Ferenéz József,
ás-és közoktatási

e az esztergani
fotó, a következő
am város ható-

özönség!
alván azon rész-
nememes város kö-
rkölési gyarapi-
brekveit támog-
a szent László-
naból közremun-
által újabb be-
gyrokon indult
veszek alkalmat
000 fital járulni,
ló zsenge nem-
ben örökölje és
ilárdult közöl-
is főpászteri ál-
maradok a nagy-
szeptember 24.
Simor János,

alocsi éresek ö
kárpótlást, mely
ad erdélyi jóté-
ni.

ttikára) a na-
várra, hogy az
ülő régiségeket

„Dziennik War-
nak 4000 frtot
zinte emnyit, a
ot fizetett, hogy
kodjanak. Míg a
szót az elnyo-
sajtóknk anyagi
okát szenedétt

eminentiájánál
nicsokmányok
milti, salzburgi
eni, linzi, leit-
vétele mellett. A
eg szintén Bécs-

kereskedel-
magyar köriratu

kesztő:
MIHÁLY.

Árva	Tartva
89.75	90.25
115.—	115.50
106.25	106.50
94.25	94.75
93.25	93.75
—	—
98.50	99.—
—	—
89.75	84.25
81.—	81.5
95.—	97.—
—	—
103.25	103.60
123.85	124.—
48.15	49.25
5.91	5.92
9.90	9.91
181.—	182.—
121.65	121.85

vás

KRA“

AT

MÁRA.

MIHÁLY.

frt. ausztr. ért.

Pesten.

ethen.

másból erednek in thesi, mégis hadfelek sok tekintetben a helyzet nyomásait használják egymás ellen a vívmányok nyeresére. A mi itt történik a kibékülés kérdésével, annak más értelme nincs.

Végül még azon is igen csudálkozni fognak önk, hogy itt a Lajthán-tul a concordatum kérdése oly szerepet játszik, miszerint a birodalom létkérdésével is kapcsolatba hozatik.

Ne csudálkozzanak önk. Maholnap lesz alkalomunk bővebb felvilágosításokat nyújtani.

Önöknek túl a Lajthán-igen hatalmas papságuk van, országos dolgaiknak nagy tényezői voltak mindenkori, de szent István királyunk alkotó szelleme azoknak oly állást adott, melynél fogva nemzeti és papságukra kell fejlődniük. Papi állásuk saját nyomban nyert az által, hogy magyar papok.

S ha ezen tyus az időben halványodott volna, a hercegprímás közlelő fellelése Rómában az ideai gyülekezet alkalmával, emlékeztetve hozta az összes világ papságának, s elismertette velök, mi a magyar primás s egyfelől az ő erélye, másfelől a kalocsai érsek szellemi súlya, mely az orleansi püspök világhírű tekintélyével mérkőzött, megtanítá az egyház atyáit, hogy azon kis ország, mely a kath. világ nagy egyházának Pázmán Pétert, Bakácsot, Frater Györgyöt, Verancsicsot, Széchenyit, Vitózt, Szelepcsényit és Lonovicsot adott, ma sem lett meddő s terméketlen, s épen ott productív az erőben, hol a nemzetekkel s annak sorával azonosult.

Ámde nem így van nálunk itt a Lajthán inben. Napjaink története erre a legmeglepőbb tanulság. Önkél mozgalom készül, melynek élén a papság áll. Az indulást olvastuk a Hg. primás leveleiben a cultusministerhez.

Önk papsága szabadságot követel az egyháznak, osztozást ajánl a hívek egyetemének, valósággyűlés alapján áll és autonómiát keres s követel állam s kormánytól.

A mi papságunk — mit keres, azt csak a jövődö mutatja meg, mert eddig még téteményei a közönség elő nem jutottak.

Annak idejében tudósításunk nem marad el.

Ellenzékünk.

Az ellenzék magatartása a legközelebbi jövőben nem kis figyelmet érdemlő tárgyi politikai közéletünkben.

Állami életünk benső szervezetének alapja a parlamentaris kormányforma lett s minden hazafinak e ténre kell állnia s annak életrehozásának tehetősége szerint munkálkodnia.

Minden organismusnak megvannak lényeges szervezései, melyek nélkül az életműködés lehetetlen. Ilyen a szív s tüdő a testben, s midőn a szív először megdobban, a tüdő kifeszül kezdődik az élet.

Hy szerv-részei, azaz organikus kellekei a parlamentaris életnek a politikai pártok. Ezek nélkül a parlamentaris mus merő fictio s csak a képeletben létezik.

A mint azonban a kormányzat e rendszerben lényeges feltétel a pártformatio, úgy meg kell szorosan különböztetnünk a rendszeres pártok működését a pártoskodás működésétől. Ez utóbbira semmi rendszernek a világon szüksége nincs. Teltet ugyan abnormis időben a politikának szolgálatakat, mint bizonyos emotionalis szerek a beteg testnek, de a rendes ép állami életben ép oly feleslegesek, mint orvososság az egészségesnek, sőt ártalmasok, mert legalább is a gyomrot rontják meg.

Meg kelle ezen különböztetést említenünk, nehogy azon tévedésbe jöjjenek sok, magát ellenzéknek tartó szájas hazafi, mintha ő lsten tudja milyen szükséges eleme volna az államéletnek, pedig semmi egyéb mint — ellenzék minden áron = pártoskodó.

Midőn mi pártról alkotmányos értelemben szólnunk, akkor rendszeres pártot értünk, s ilyen ellenzékét annyira szükség factornak tartunk politikai közéletünk kifejtésében, hogy valamint jelen körülmények közt a létező ellenzéknek többségét nem ohajthatjuk, s azt következtetéseiben végzetesnek kellene tartanunk, másrésztől annak rendezetlenségét, azon tarka vegyületet, mely biztos szabatos ténfoglalást nem enged, azon vajudást, melyben organumát vesződni látjuk, azon megállapodni nem bíró ingadozást a balközép és szélsőség közt, melyen sajnálnunk kell az alkotmányos fejlődés érdekében.

Mi azt hiszünk, parlamentaris ténre a párt erejét nem a fők száma teszi, melyet szavazásra kiállít, ez már csak eredmény. Eredjét a párt mindig szellemi súlyában kell hogy keresse. Ha ezt megtalálta és hatályát fejteni kezdi, a numericus súly megjő magától.

Pártképződésünknel épen ez a főbaj. A számmak állózzuk fel a lényegre. Hogy pártunk numericus állását ne kockáztassuk,

oly embereket is hagyunk sorainkban szerepelni, kik nem engedik meg, hogy a párt rendszeres, szabatos alapokat nyerjen, nem engedik meg, hogy egy alkotmányos tevékeny, józan ellenzék fejlődjen ki, felruházva mindazon kellekekkel, mik nélkül parlamentaris életben párt nem lehet, mely követeléseiben szavató, tanácsaiban gyakorlati legyen. Szóval állandó esetben korán nyk éves.

Ilyen az ellenzék, melyről a népmonda szerint elmondandó: ha volna, jó volna.

Az ellenzéknek megvannak nálunk is tiszteletre méltó elemei, de sem belsejében a párt rendezve, sem közegében mint ohajtanók képviselve nincs.

Pedig, hogy az ellenzék az alkotmányos életfejlődésben épen ezen egész fontos időben melyen új pályafutásunkat kezdjük, a kívánt üdvös szolgálót tegye, s magának jövőt készítsen, első szüksége az önrendezés, és megtisztulás, azaz szigorú epuratio.

Nem láttuk-e annak példáját, hogy egyes szellemi erő önsúlyával többségre küzdött fel magát a parlamentben, nem volt-e ellenkezőleg egyetlen botlása a miniszternek elegendő, hogy lehetlenné tétessék, mert tehetetlenségét, botlásokat, balságokat nincs többség, mely tartósan pártolhasson az ország színe előtt.

Ez második időszak nemzetünk közéletében, midőn miniszterek kormánya alatt mozog allami gépezetünk. Nekik és nekünk is bele kell szólnunk és beletalálnunk magunkat ezen rendszerbe.

Az első felelős magyar ministerium ellenében a parlament saját szerű helyzetben volt, t. i. a törvényhozás nem volt független, egy eszmének folytonos nyomása alatt létezett.

Épen ezen állapotban van a mai parlament.

Mindkét ministeriumunk az időben unicum.

Ezen kis körülményt pedig mi nem tartjuk új parlamentaris életünk, sem közgazgatási fejlődésünk különös szerencsés-jének.

Hiában, minden nemzet közéletében a kormányzatnak nagy szüksége van bizonyos hajtó erőre, mely mozgását elomhulni nem engedi.

Hát még oly nemzetnek, melyet „keleti raj”nak neveztek s mely sokat bír az ázsiai faj kényelmi hajlamából s melyet majd két évtizedig a tevékenység minden terétől lezszorítottak, s mely végre politikai indokokból a passivitást évekig a legmagasabb polgári erények színvonalára emelte.

Mi ennek kézzelfogható következtetése?

Egy oldalon kétségbeeső stagnatio —

A másikon józan hajtó működés helyett oly ellenzékeskedés, mely nagy zajt üt gyakorlati haszon nélkül, a szelmalom falának rohan gyöngye lánsszájával, azaz rendületlen alapokat támad meg, hol csak fejét törheti be, tüntetésekben keres hazafiságot, szidalmakban saját szabadságot, s míg zajongásban él és zajt üt, nem is látja, mi történik s mi nem történik ott, hol őrt állnia kellene a hazáért.

Tisztelet a kivételeknek, de maguk okai, ha czégük alatt megengednek oly gazdálkodást, melyet ők soha magukénak fogadni áttalanának.

Az ipar és a törvényhozás

MAGYARORSZÁGON.

II.

— Ha a különböző népeket, meg ugyan azon egy népet különböző fejlődési fokán tekintjük, az iparrendszerek különfélése azonnal szembe tűnik; különösen három rendszer vált el egymástól, mint mely az ipar érdekeit mindig külön-külön szempontból védeni kívánta, s e három rendszer a czéhrendszer, az engedélyezési rendszer és az ipar szabadság. Láttuk mindenekelőtt a czéhrendszert, természetét, előnyeit, jogosultságát és hátrányait.

A czéhek alatt oly testületeket értünk, melyek egy s ugyanazon nemű mesterség üzökéből állván, mesterségük s egyéb társadalmi érdekeik előmozdítására irányított szabályzatok mellett a czéhebe fel nem vett egyének kizárásával üzük mesterségüket. Tulajdonképi időszak a középkor, midőn az ököljog, az erősebb joga nem tisztelt semmi fennálló jogrendet, hanem pusztított és rontott mindent, ha csak nagyobb erő által nem gátoltatt; midőn a lovagok folytonos tusái és magánharczai a szégyen iparos közbátorlótét nagyon ingatagá tették; midőn maguk a fejedelmek nem voltak képesek saját alattvalóik, hűbéreseik ellen egy egész népszályt, az iparosokat megvédeni. E korban a magukra hagyott iparosok szövetségbe léptek, magán érdekeiket közérdekké emelték, gondoskodtak anyagi jólétükről, de gondoskodtak a hiányzó

közbátorlót fenntartásáról; felfegyverkeztek, zászlóaljkat képeztek, s gyakran nemcsak saját érdekeik mellett harezoltak, hanem fejedelmeket védelmeztek s támogattak hűtlen hűbéresek ellen. Midőn a középkor eme zilált jogállapota szűnő felben volt, a czéhek, ha bár főzélukat veszítik is, tovább is fennmaradtak s ezentúl lassan-lassan az ipar akadályozóivá lettek, oly annyira, hogy már jelenleg a czéhek megszüntetése nemcsak korszerű indítvány, hanem közkívánalomává lett.

Ezen utóbbi állapotban a czéhrendszer hármas célt akart elérni a) biztosítani akarta az egyes iparost, az egyes czéhmestert; b) ki akarta képeztetni az egyes mesterembereket, s ez által egyrészt a mesteremberek jövőjét megállapítani, de másrészt a közönséget az előnyben részesített, hogy mindig derék s kiképzett mesteremberek fogják szükségleteit kielégíteni, c) végre a mesteremberek szellemi és erkölcsi életét kívánta emelni. A czél kétségkívül szép és jó; előnyös nemcsak az iparosra, hanem az összes társadalomra, sőt azt lehet mondani, hogy minden iparrendszernek ezölja a mester emberek létét, a közönség érdekét s az iparosok műveltségét a lehetőleg legjobban megállapítani és előmozdítani; s így e czélok ellen a czéheknek legmeggrögzöttebb ellensége sem emelhet szót, annál kevesebb, mert e czélok érvényesítése nélkül az ipar csakugyan pangásnak, terpedésnek, sőt elenyészségnek fog áldozatul esni. Ha tehát a czéhrendszer a kifizető szép czél ép oly alkalmas eszközökkel vélte elérni, úgy meg kell hódolnunk e rendszer előtt, s a kor jelszava nem az iparszabadság, hanem a czéhrendszer lesz.

Milyenek voltak tehát a czéhrendszer eszközei az általa kifizető czélok elérése tekintetében? Az egy s ugyanazon mesterségbeliek társulatot képeztek, sajátelők, a czéhmester-, pénztár- és ülésekkel; — a czéhbéli mesteremberek jövedelmi biztosítása végett a czéh határozta meg a mesteremberek számát, nehogy t. i. a túlságos sok mesterember egymásnak életét vegye el, egymást a verseny kifejtésére által károsítsa, de nemcsak a mesteremberek számát határozta meg a czéh, meghatározta azt is, mennyi legény vagy menyit inasal dolgozhatik egy egy mesterember; természetesen így kellett cselekednie, mert egyébként az egyik vagy másik mester, ki bármi személyes vagy helyi előnyökél fogva a fogyasztó közönség részéről nagyobb megrendeléseket kapott és ha bármennyi legényt tarthatott volna, a czéhbéli többi mesterembereket, kik az előnyben nem osztozkodtak, kenyerit és keresetüktől megfoszthatta volna, pedig a czéhek egyik lényeges czölja volt a mesterember létét biztosítani. A czéhrendszer még tovább is ment meghatározásaiban, meghatározta, meddig terjed egy mesterség határa, így például az asztalos butoraihoz nem alkalmazhatott vaspántokat, ezeket a lakatos vagy a kovács üthette csak fel; a kőműves nem állíthatott fel kályhákat, mert ott a fazekas; a szabó nem varrhatott bőrnemű ruhákat, nem prémezheti meg a más állati készített téli kabátokat, mert egyébként mi dolga lenne a szűcsöknek? a pék nem süthetett diós vagy mákos patkót, ott volt a mandóletti sütő; ez utóbbi nem készíthetett tortákat, ott volt a cukrász; a kovács nem csinálhatott szegeket, egyébként megfosztotta volna a szegkóvácsot élelmétől. De nemcsak a különnemű mesterségek határoltattak így el, hanem gyakran egy mesterség is többre osztott fel erőszakosan; így a nyerges és szíjgyártó külön külön, szorosan meghatározott mesterséget képezett, meglehetett különböztetni a fekete és fehérnemű péket, még a eszmadiait és cipészt stb, s jaj volt annak, ki mestersége határából a rokon mesterségbeli készítményekkel foglalkozott volna, habár csak mulatság vagy legnagyobb szükségből is. Természetes, hogy e meghatározásokból iztelenségek keletkeztek, mit nálunk még azon körülmény növesztett, hogy egy s ugyanazon czéh több ajku czéhekre oszlott, úgy hogy a eszmadia és cipész czében kívül még magyar, német és tót külön eszmadia czéhek voltak, mind külön-külön irányban érvényesítendő separativus irányait.

Hogy az egyes mesteremberek kellő képességgel bírjanak, s így a fogyasztó nagy közönség a czéhmesterek műveinek jósága iránt már a czéhrendszer által biztosítva legyen; arról gondoskodott a czéhrendszer, hogy minden mesterember kellő időszakon át tanulmányozza a mesterség minden részletét; mindenkinek meghatározott ideig mint inasnak kellett kezdeni, ezután bizonyos ideig mint legény dolgozott; midőn így már némi tájékozottsága volt a kézműről, utaznia kellett, bővebb tapasztalást szerzendő; — utazása közben a czéhek mindenütt támogatták és keresetet nyújtottak neki; — s így minden oldalról bő tapasztalatokkal ellátva az érdemes czéh mesterségre méltónak találja a kézművest, de a mesterjogot csak akkor nyerte el, ha a czéh által feladott művet az u. n. mester művet sikeresen elkészítette.

A mi végre a kézművesek szellemi és erkölcsi művelődését illeti, a házias élet kívánt először is jótékonyan hatni; a legény és az inas a mester családjához tartozóknak tekintettek, osztoztak a család öröme és bujában; de a czéhtársulatok tanácskozásaiban is alkalom nyílt vitakozások

által deríteni az elmét; — s végre a netán előforduló betegség, szerencsétlenség vagy szegénység esetében a czéhláda, a czéhpénztár jó segítséget nyújtott a szűkölködőknek.

A törvényhozás működése.

Magyar országgyűlés.

Az országgyűlés mostani ülészése, mint előre látható, alig fog négy hétnél tovább tartani. Négy hét múlva már össze kell ülniök a delegatióknak s ezek ülészése alatt az országgyűlés tagjai az osztályokban fogják folytatni működésüket.

A főrendiház oct. 2-dikán tartá ez ülés szakban első ülését Gr. Cziráky János ő exija elnökléte alatt. Az ülés mindössze néhány perczéből áll, s tárgyát, a ház távollevő tagjainak constatalása után az képezte, hogy az elnök fölkérte a ház nevében a minister elnököt, juttatná ő Felsége névünnepe alkalmából, a legf. trón zsámolya elé a főrendiház jó kívánatait s jobbágyi mély bódolatát. A főrendek egyszersmind meghívtak a legm. névünnepe tartandó ünnepélyes isteni — tiszteletre. —

A képv. ház oct. 1-jei ülésében beadattak a szavazatok a pénzügyminister által indítványozott 15-tös bizottságra, mely szavazás eredménye az oct. 2-diki ülésben kihirdettetvén, az a következő:

Igazolt képviselő van 359, szavazott 166, s ezek közül 3 szavazási iv üres volt. A bizottság tagjait megválasztattak: Deák Ferenc 160, Goszdu Manó 160, Somsich Pál 160, Csenger Antal 159, Ghyczy Kálmán 159, Trefort Agoston 159, Bethlen Farkas gr. 158, Kemény Gábor b. 158, Tisza Kálmán 156, Bezeredy László 155, Bónis Sámuel 153. Pulszky Ferenc 140 és Keglevich Béla gr. 94 szavazattal.

Mint hogy a szavazók száma csak 166 volt, s így nem az igazolt képviselők zabolat többsége, mint a mi a ház határozat képességéhez megkivánatik, a szélső baloldal részéről kísérlet tettek arra, hogy a választás érvénytelennek tekintessék.

E kísérlet nagyon alaptalan föltevésből indult ki s czölja is csak az lehetett, hogy a képv. házat törvényhozási munkálataiban késleltesse. A támadást azonban a jobb és baloldal egyesülten verte vissza.

A szélső baloldal részéről Madarász József, Halász Boldizsár, Patay István szölkak, kívánva, hogy a választás érvénytelennek nyilatkoztassék ki.

A jobboldal részéről Vadnay Lajos és Somsich Pál, a baloldaltól Tisza Kálmán s gr. Keglevich Béla szölkak.

Mind e szölkokok megegyeztek abban, hogy a választásnál egyáltalában nem lehet tekintet a szavazók számára. Szavazásra senkit sem lehet kényszeríteni, az szavaz, a ki épen akar s a szavazás érvényessége semmi összekötöttség sine a szavazók számával.

A házszabályok csak a határozathozatalnál szabják meg, hogy hány tagnak kell jelen lennie; a választás azonban nem határozathozatal, hanem a már létesült határozatnak eredménye.

A szélső baloldaltól tehát akkor kellett volna felszólalni, midőn a ház a határozatot hozta, nem pedig most, midőn a már hozott határozat alapján végre ment választás eredménye hirdettetik ki.

Az egész ház csatlakozott e fölfogáshoz, kivéve a szélső baloldali szölkokokat.

A vita folyamában felszólt Besze János is, ki ez egyszer a szélső baloldallal tartott s a választást megsemmisíteni akarta. Ez alkalommal Besze heves philippikát is hangoztatott azon képviselők ellen, kik nem tartják kötelességüknek, hogy az ülésen megjelenjenek.

Különösen meg kell még említenünk, hogy a ház elnöke felkérte ministerelnök urat, hogy ő Felsége nevenapja alkalmából juttassa ő Felsége színe elé a ház szerencse kívánatait. Az elnök egyszersmind meghívta a ház tagjait, hogy a névnapra (oct. 4.) a budavári föttemplomban tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre jelenjenek meg.

A birodalmi tanács okt. 1. ülésében a kereskedelmi ministerium interpellált, vajjon a Pardubitz-Znaim-Igló vasuti vonalra vonatkozó törvényjavaslatot ezen ülészak alatt terjesztesze-e elő a kormány. A Brody városra vonatkozó kölcsön ügyében tett kormányjavaslat a pénzügyi bizottsághoz, a vasuti törvény revisioindítvány a nemzetgazdasági bizottsághoz utasított. Erre a bizottmányának a büntetőnovellára vonatkozó változtatás iránti jelentése következett. A törvényjavaslat, melynél fogva az ab instantia merendő ítélet megszüntetessék, a harmadik olvasás alkalmával elfogadtattak. Az állami itélőszék tagjainak megválasztása elnapoltattak. Legközelebbi ülés esütörtökön lesz.

Az rium ő váhagyásával mazása alap székelő legfő cember 31-tul feloszlat is, a magy. azon testület nézve legfőb

A k umnak reboacsott eszmét — m fedezni.

Széch más körülm világ befolyá

Abban a a tiója. T. szellemi s any kormányzás den határaiha

mának eszkö gyar hatalom s kereskedel

„M a g b a n” e gond sem találunk, a veljyri Komá Fejérvárhoz v nem létezik.

Elismertj változtak s S dési rendszeri

hetne. A vilá az ipar solidas enyt nyitott s venni.

A vaspály pett azóta elő a közlekedés sikert. Ez irán vitelünk czölja

szaknak Ode — a nyugatna az jobbadán k

A pénzügyi holnap azon h de hűtünk terjé merhetjük, a v

Az Adri faárnyk szállí ma legnyomat

Hambu lehetne, valan forgalmi irány

E czél ala engedhetlen fe Ilyen a külföld lok mind ink

pont között, an gyarapítása a heli.

Ezen alap reboacsott „v hogy a tervező

Valóságos ink irányu épen nagy magyar t szág határáig elágazik mint

S újabb te is, annyira görő ságos kigyozó v legmasabb bérő árukat, mit szá lágos.

Vallás ministerem elő felső-iskolai ró képviselő, és a nisterium osztá házmegyében it

tia Belae fontis) tesen adományot tember hó 25-én József, s. k. v minister.

L Kossut mitsem ohajtott ben, mint a Hor annyira megünk tetben szölvá nen ki ott e nyáron Jókaira nézün

Ő e pörbe sa Ezen interve latságos, mert bé beke nem lehet, Vassárnapi la

A kormány működése.

Az igazságügyi miniszterium Ö. es. kir. apostoli Felsége legmagasb jóváhagyásával s az országgyűléstől nyert felhatalmazása alapján elrendelte, hogy a Kolozsvártól székely legfőbb erdélyi törvényszék 1867 évi december 31-én működését befejezendő levén, azonnal feloszlatassék. A bírások Erdélyre nézve is, a magy. kir. hétszemélyes tábla s illetőleg azon testület veszi át, mely akkor Magyarországra nézve legfőbb bíróságnak lesz felállítva.

A közmunka miniszteriumnak közlekedési rendszerint iránt közrebozsított tervében az alap gondolatot, a vezéreszmét — mint mondók — hiában erőködünk fel-feladni.

Széchenyi közlekedési terveit más időben, más körülmények közt, ugyszólva egészen más világ befolyása alatt alkotá.

Abban az alap gondolat egy központi eretiója. T. i. oly főváros, mely az ország minden szellemi s anyagi kincsét egyesítse, mely mint a kormányzás gyűpontja órák alatt az ország minden határaihoz küldje rendeleteit, s ha kell hatalmának eszközeit. Szóval Budapest legyen a magyar hatalom, tudomány, műveltség, ipar, termelés s kereskedelmi mozgás központja.

„Magyarország vasúthálózatában” a gondolat nem létezik. Egyetlen vonalozást sem találunk, mely Pesthez volna kombinálva. A vágvölgyi Komáromhoz, a gráci Győröz, a pécsi Fejérvárhoz van vezetve. Ezen tervben fővárosunk nem létezik.

Elismerjük, hogy a mai viszonyok lényegesen változtak s Széchenyi alap gondolatát közlekedési rendszerünkben egyedül követni alig lehetne. A világkereskedelm sorompói megnyitáltak, az ipar solidaritása, a kereskedés szabadsága verseny nyitott s nekünk e mozgalmakat számba kell venni.

A vaspályák vonalozásában egy új factor lépett azóta elő t. i. a külföld verseny, melyen csak a közlekedések gondos rendezése által arathatunk sikert. Ez irányban három pont állt elő, mint ki vitelünk ezeljái: az Adria, a fekete tenger s észszaknak Oederberg által Hamburg. A negyediket — a nyugatnak — csak azért nem említjük, mert az jobbadán kész.

A pénzügyminiszter lüzó tevékenysége ma holnap azon helyzetbe juttat, hogy dunai kereskedelmünk terjét, s meglepő gyarapodását megismerhetjük, a vámjövedék körüli felvételekből.

Az Adria felé most tömegtelen gabnánk s faárunk szállítatnak, s ez kivitelünk legfontosabb, ma legnagyobb tevékenysége.

Hamburg felé lisztünknek s borunknak lehetne, valamint sok más nyers terményeknek forgalmi iránya.

Ez az alapjára fektetett vonalozásoknak engedhetlen feltétele — kurtaság s lehetőség. Ilyen a külföldre számított kereskedelmi fővonalok minél inkább megközelítik a légvonalat két pont között, annál megfelelőbbek. Mert a távolság gyarapítása a forgalmat állandón s örökösön terheli.

Ezen alapnézet szempontjából bírálva a közrebozsított „vasúthálózatot” tagadnunk kell, hogy a tervező előtt e cél csak lebeghetett is.

Valóságos fátum átka fekszik rajtunk. Pályánk iránya épen azon ponton, hol Budapestnél a nagy magyar térséget eléri, honnan szinte az ország határáig mehetné bálulatos egyenességben, elágazik mint Dunán a Sulina torkolat térségein.

S újabb tervezéseink, még a parányi térkép is, annyira görbe irányuak, hogy kivitelben való ságos kigyózó vonalak. Már most vegyük hozzá a legmasabb béreket Európában s legkisebb értékű árukat, mit szállítatunk, s az eredmény világos.

Vallás és közoktatási magyar miniszterem előterjesztése folytán Szabó Imre felső-iskolai róm. kath. plébános, országgyűlési képviselő, s a vallás és közoktatási magyar miniszterem osztálytanácsosának a vesprémi egyházmegyében ürességben lévő „Belakútról” (Abbatia Belae fontis) nevezett apátság címzet díjmentesen adományozom. Kelt Ischlben, 1867. évi szeptember 10-én. Ferenc József, s. k. B. E. t. v. s. József, s. k. vallás- és közoktatási magy. kir. miniszter.

Lapszemle.

Kossuth-pör. Említettük, mikép micsen óhajtottunk volna inkább Jókai érdekében, mint a Hon szigorú neutralitását. Sőt még annyira megújult, miszerint a Honról e tekintetben szólva nem is gondoltunk azon új csatárra, ki ott e nyáron annyi zajt ütött, csak magára Jókai nézünk.

Ó e pörbe sajnálatunkra beleegyeledezt. Ezen intervenció első cselekménye csak mulatságos, mert békíteni akar ott, hol jól tudja, hogy béke nem lehet, nem volt s nem is lesz.

Vasárnapi lapjában azonban már határozott

állást vesz a hadfelek közt, s itt két szerencsétlenség éri egyszerre:

Egyik, hogy a csatát átviszi a debreczeni terreneura. —

Másik, hogy idevive a csatát frontot csinál a P. N. a P. ló ellen s a másik részhez áll.

Jókai valamikor magyar történetet írt, s eszébe juthatna még történelmünk azon korszakáról is melyben élt, nem regényt, de historiat írni. Ó sokkal jobb regényírő, azaz gazdagabb phantasia s impressionabilisabb kedélyvel bír, hogysen jó pragmatikus tarthatnók. De van benne többek közt két kiváló tulajdonság, mi őt eleitől emelte. Öszinte igazság-szeretet s sok politikai bátorság, melynek ő annyi bizonyítékát adta nehez napokban s kora ifjúságában.

E két szép tulajdonság sugallata hagyja Jókait cserben az utolsó föllépténél a Kossuth pörben.

Jókai a forradalom ellenzéke Debreczenben ki igen helyesen akkor is, mikor a nemzet királyától elhagyatva, lépésről lépésre harcra kényszerítve, folytonosan ingerelve s a végsőre vive — akarata ellen oly háborúba kevertetett, melynek kimenetele csak végzetes lehetett egyik vagy másik félre. — Jókai, mondjuk, ekkor is nemcsak el nem akart térni a törvényes védelem teréről, sőt Debreczenben is bátran kimondotta — mihez akkor nem kevés merészség kelle, — hogy ő dynasticus, s mihelyt törvényeink nem ostromoltatnak s azokat védeni nem kell, „megszűntünk áldozni a nemzet vérével.”

Ezeket írta Jókai Debreczenben a magyar kormány hit. lapjába — a Közlönybe.

Ez országgyűlési elibe került s az Jókainak adott igazat, de azért Jókait a kormány a Közlönyből elzarta.

Jókai hű maradt elveivel s átvette az „Esti Lapok” szerkesztését, s nem „egyszerű újságíró” volt, minek most magát szerényen nevezi, hanem egy tekintélyes párt organumának vezetője. Az is igaz, hogy „kötelességét betöltötte” az is, hogy „józan ellenzéknek elvei mellett küzdött,” mint most írja.

De ezen debreczeni ellenzék melynek elvei mellett küzdött épen Kossuth forradalmi iránya ellen alakult, a hatalom akkor egyedül ő volt, s e hatalom tulesapongásai ellen küzdött Jókai.

Ezen ellenzéknek Debreczenben Jókai egyik legtevékenyebb s működésében egyik leg-hatályosabb tagja volt, ki tollának hatalmával a flamingókat — forradalmárokat — leázta, ki Kossuthot némely emberek veszélyes befolyása alól felszabadítani törekedett, ki Csernátot Debreczenből távozásra, Madarász Lászlót hivatalból s képviselői állásáról lemondásra kényszerítette lapjával, minden esetre pedig ezen ellenzék működésben sokkal tevékenyebb s hatályosabb részt vett mint b. Kemény kivel akkor egy oldalon küzdött.

Mi azt hisszük és a történelem egykor felderítendő, mikép Jókai működésére csak büszke lehet s hazáját akkor ép oly forrón szerette mint ma, érdeme pedig akkor nagyobb, mert feladata nehezebb s bálátlanabb volt.

De, hogy már ma Jókai, kit ama méltatlan vádak, miket Kossuth a P. Naplóhoz írt levelében a debreczeni időkrol felhoz, bizonyosan sokkal nagyobb mértékben érintenek mint Kemény Zsigmondot, hogy épen Jókai Kemény ellen fordul és az ellen táborba áll, ez — megfoghatlan.

Azt is jól tudja Jókai — s ki tudhatná jobban — hogy a debreczeni epochában Kemény, s Pálffy két különböző táborban álltak, s Pompéry még nem szerepelt a politika terén. Miért foglalta tehát őket most össze, s miért veti szemére Keménynek, hogy „elég rest volt Kossuth ballépéseit megakadályozni” Jókai igen jól tudja, hogy ő s Kemény s velők annyian erőködtek e ballépéseket megakadályozni és nem — bírták vagy csak oly áron miben a nemzetet magát veszélybe hozhatták volna, mit nem tettek.

Végül még azt is jól tudja Jókai, hogy az orosz alkudozás már oly időre esik, melyen az országgyűlés s benne Kemény minden legkisebb tevékenysége megszűnt, erről az országgyűlés mitsem tudott, nem is tudhatott, de hogy privative Szegeden e czélzatról tudtunk mindannyian sőt, hogy a miatt mert ily intenciók ellen kikeltek, még Aradon vád is emelték egyik kormányhivatalnok ellen, ezt a későbbi hadbíróági vizsgálati irományokból megláthatja ma is. —

Ha valaki, mi vagyunk azok, kik azon tévedéseket, hova a kor értelensége vagy vagy a körülmények fatuma sodorja az embert, számba nem vesszük ott hol a jelen a multat fedezheti, készek is volnánk — mint Kemény teszi — elhallgatni annyi méltatlanságot, melyet Kossuth a multból sokak nyakára zudít, kik már nincsenek közöttünk, ha ma már ott állnánk ügyeink fejlődésében, hol a biztos partról lehetne tekintenünk vissza a tenger sima tükreire, melynek viharából szerencsésen kiveztünk.

De szerencsétlenségünkre, mi parton még

épen nem, sőt a tenger közepén vagyunk, s e tenger épen nem sima, sőt zajló s háborgó, s ki mondja meg ma: értünk e partot, míg viharra újra kel.

És midőn megrongált hajónkkal csak egy érhettünk partot — ha még értünk — ha a hajó népe vállalva a munkához lát, s ha bizik magában s vezetőiben — akkor állnak elő megszakítani egy-ségünkhöz, elfojtani csirájában a kellő bizodalmat ömagunhhoz, izgatni minden ellen mi mentőszet lehet a veszélyben, ez uton bizonyosan elmerültünk.

A nagy küzdelem, mely 1848-ban kezdődék, még csak egy állapotási ponthoz jutott. Tovább egy lépéssel sem. Nagy lépés előre, az igaz, mert a korona és nemzet közt állítá helyre a békét. De e béke néhány hónapos, a harc 18 éves volt.

Engedjük meg ily helyzetben, hogy a nemzet újra félrevezetessék, hogy neki az mondassék, miként az oly őszinte ovatiók közt végbevitt koronázásban önállóságát temette el, hogy országgyűlése, az az a nép egyetemének választottai alkotott törvényeikben a nemzet legsarkalatosabb jogait áldozták fel, kormánya — a többség emanatiója — a nemzet ellenségei, meglátjuk akkor mi lesz a megalakított ifju békéből, s nyerhetünk-e szilárd alapokat a nemzeti jólét művéhez, miben annyira elmaradtunk.

Ne keressünk harcot, kerüljük a háborút, de ha megtámadatunk, nézzünk férfiasan szemébe a támadónak, bárki legyen az, kinek végkép pirulni kell a multakért, az bizonyosan nem Kemény, sem a mai többség azon emberei, kiket a politika szinpadára vezetett, de Jókai sem.

Bécsi lapok. Bécsben „Szabadelvű Klub” név alatt sept. 30. egy Klub alakult, melynek programja a következő főpontokat foglalja magában: 1) Beegyezés a kiegyezkedésbe azon feltétel alatt, hogy a quota és az államadósság terhe Magyarországra nézve az eddig megállapítottnál lejjebb ne szállíttassék. 2) A közvetett adónak egyenletes beosztása legyen a birodalom mindkét felében. 3) Az állami nemzetgazdasági egyensúly helyreállíttassék. 4) Önálló ministerium legyen az egységes alkotmány létrehozására. 5) A Concordatum eltöröltessék.

A britni püspök megyéjének papjaihoz egy, az orosz izgatást kárhözható köriratot bocsátott, melyből a Debatte a következő fontosabb helyeket emeli ki: „Igen fájlalok, ha megyénknek papjai okot szolgáltatnának néhány lapnak abbéli panaszára, mintha a katolikus papság körében idegen hatalmakat támogató ultranemzeti törekvések és tüntetések volnának észrevehetők. A lelkész nem pártember és a nemzetiség nem lehet előtte fontosabb mint a kötelesség és engedelmesség, mint a hit és a lelkek tiede. A lelkész sem a szláv, sem a német, sem a francia törzstől nem várja az üdvét, nem a testtől és vértől, hanem Isten kegyelmétől. — A valódi katolikus, ha népének jóakarója, csak fájlalhatja, hogy a fehéregyi csatának meg kellett történnie, de sóha sem fog a császár fegyvereinek győzelméről úgy beszélni, mintha az nemzeti szerencsétlenség volna; nem fog a szakadároszra úgy tekinteni, mintha az segítő vagy védhatalma, vagy hazája volna; ezért vissza is fogja utasítani azoknak vezérkedését, kik a tévely- és elszakadással koketiroznak, és a szillettelt uralkodón kívül még idegen hatalomnak is hódolnak. Azon lapok, melyeket minapában a szentszék a katolikus egyháznak Lengyelországban történő elnyomására vonatkozólag közrebozsított, bőséges fényt vetnek azon hatalomnak törekvéseire, mely a szláv elem megmentő révélt magasztaltatik, és hogyan ápolhatják a testvérenzetek saját nyelvüket ezen dícsért birodalomban, mint van a dolg nemzeti sajátágaik megőrzésével, arról is eléggé érthető bizonyítványt nyújt a szerencsétlen Lengyelország. Mi teljes bizalommal viseltetünk papságunk egyházi érzellete és hazafisága iránt, és csupán a czéloból teszszük ezen észrevételeket, hogy a papság saját magatartását annál határozottabban állítsa ama panaszokkal szembe, és a népet a csábítástól óvja.

A birodalmi tanácsban néhány követ a Magyarortzággal való egyezkedésbe bocsátkozást attól óhajta függővé tenni, hogy a kormány a concordatumot illetőleg megnyugtató biztosításokat adjon. A „Debatte” a magyar országgyűlésre hivatkozva, mely szerinte a közös ügyek tárgyalását az alkotmány visszaállításától tette függővé, neki ront Beustnak, mint kinek a birodalmi tanács e föltétl ép ugy teljesítenie kell, mint teljesítette a magyar országgyűlés kívánatát. A „Presse” ellenben ily eljárás által a korona és a törvényhozó hatalomnak egyenlő terjű parlamentarizmusát látja veszélyeztetve, és oly pressióknak látja, melyet, ha a korona részéről a birodalmi tanács tapasztalna, ez minden esetre tiltakoznék ellene. Tehát, ugymond, a „quod unius tuius alteri aequum” elve szerint a törvényhozó tényezőzők nem akarjanak egymás ellen cselet vagy erőszakot használni. Tartsák a tárgyalási rendet. A törvényhozó testnek ép ugy joga mint kötelessége minden kérdésben szavazatát súlyba vetni, mint a törvényhatóságnak ítéletet mondani.

A magyar országgyűlés más állást foglalt a koronával szemben, és csak azt nyilvánította ki,

hogy az alkotmány visszaállítása előtt nem tulajdoníthat megának törvényhozó hatalmat; holott a birodalmi tanács egészen a jogfolytonosság terén áll. Ily collisiók szükségtelenek. A concordatum és egyházi alapok revisiója ügyis szönyegre fog kerülni és akkor mindig jogában álland a tanácsnak ez ügyet érdemleges tanácskozás tárgyává tenni.

BELFÖLD.

A megyék s az országgyűlés. A petitionalis jog, a parlamentarizmus kormányforma szükségképeni következményeként levén az egyetlen út, melyen a megyék, mint ilyenek, a törvényhozás menetére némi hatást gyakorolhatnak, a municipiumok által a képv. házhoz benyújtott kérvények természetesen különös fontossággal bírnak.

Eddig azonban azt tapasztaljuk, hogy a megyék e joggal nem igen élnek.

Az országgyűlés három hónap szünetelt, a megyei élet ez alatt a legszeles arányokban nyilvánult s ime, a megyék összesen csak néhány folyamodást terjesztettek a képv. házhoz.

Ezeket könnyen elősorolhatjuk. A megyéket legközelebb érdeklő kérdés, a megyék rendezése s a megyéknek a parlamentarizmus kormányával való összeegyeztetése tárgyában csak Zemplén, Sáros s Krassó megye országgyűlési folyamodott, kérve e kérdésnek minél előbbi eldöntését.

Aradmegye a nemzetiégi kérdést az ország integritásának fenntartása mellett kéri elintéztetni; — oly kérelem, mi magától értetődik, de némi súlyt kölcsönöz ennek, hogy Arad mondja ki, melynek bizottmányában feles számmal vannak a románok képviselve.

S más politikai tárgy folyamodás a megyéktől nem is érkezett.

Ezen kívül Sáros megye nemcsak a megyei, de a kir. országútnak készítését s fenntartását is a megyei hatóságokra bízta, és a Tiszán inneni kerületi táblát Eperjesen meghagyatni kéri; Abauj egy felsőbb törvényszék Kassa városában annál is inkább által tétetni kéri, miután Kassa városa a szükséges épületeket az átalakítási és áttételi költségekkel együtt ingyen felajánlotta. Baranya, Abauj kérelmét figyelemre méltatni kéri. Árva megye közönsége a Polhova Slanica és Babjagurái sóaknak megnyitását és a Kassa-oderbergi vasútvonalnak a megye alsó-részen való keresztül vezetését kérvényezi megállapíttatni. Szathmár és Máramaros megyék a debreczen-szathmár-szigeti vasútvonal minél előbbi kiépítését kérvényezték.

Ha ezekhez hozzá adjuk Debreczen, Szathmár-Némethi és Nagy-Bánya városoknak ugyan csak a debreczen-szathmár-szigeti vasútvonal kiépítése tárgyában benyújtott folyamodását: elősoroltunk minden kérvényt, mely a letelt évnegyed alatt a municipiumoktól a képv. házhoz érkezett.

Igaz, hogy a helyhatóságok illesezésének jó nagy részét a szervezés vette igénybe; — de az arány azért mégis nagyon kedvezőtlen.

Az ugyan nagyon sajnós jelenség, hogy néhány helyhatóság, megfélemlítkezve az azt megillető jogkörrel, átsapott a törvényhozás dolgaiba; de az ellenkező túlságos szinten nem lehetne az örvendetes jelenségek közé sorozni. Mi attól, hogy ha a megyék petitionalis jogukat az illető korlátok között minél nagyobb mértékben felhasználják, csak gyümölcsöző hatást várhatunk. Nevezetesen azt, hogy a törvényhozást munkálkodásában egyszersmind a municipiumok útján nyilvánult közvélemény támogatná.

Pest városa közelébb oly kérelemmel fordult a kormányhoz, melynek teljesítésétől függ nagy részben az, hogy a főváros megkezdhesse mindazon újításokat, melyeket lehetlen tovább halasztania, hogyha fővárosi jellegéről nem akar lemondani. Mindenki tudja, hogy mily roppant itt a tenni való, ha csak még akarjuk közelíteni azt, a mit Pest jövőjéről Széchenyi tervezett. Kövezés, csatornázás, iskola s paplak-építés, újabb börtön-helyiségek, nagyobb szerű kórház, közigazgatás, vízvezeték, duna-szabályozás, a futóhomok befásítása, boulevardok, squarek, docksok, transito-raktárak sat. végtelen hosszú láncolata ez a tennivalóknak, melyeket mind meg kell valósítanunk, hogy Pest végre, mint világváros elfoglalhassa a fekvésénél s magyar fővárosi jellegénél fogva méltán megillető helyét.

Ez nem helyi érdek csupán, ez valóban országos érdekű. A fővárosok mindezt az ország közpártfogása által alakultak világvárosokká, s Pest, mely oddig az országútnal ugyan kevés, vagy semmi segélyben sem részesült, joggal tekint az elé, hogy az ebbeli viszonyok majd kedvezőbbre fordulnak.

Általános volt a hiedelem, hogy a mint nemzeti kormányunk meglesz, a főváros emelkedése is gyors léptekkel fog eltere haladni.

E hiedelemben lehetetlen elatkozoznunk. A főváros képv. testülete tehát helyesen cselekedett, midőn nem várva újabb halasztást, azonnal hozzá látott a munkához, melytől a főváros jövője függ.

A nagyobbszerű kiközvetetés s csatornázásra kész már minden előmunkálát, a vízvezeték terve, valószínűleg módja meg van állapítva; s e tényezők a legnevezetesebb befolyással bírnak Pest jövő fejlődésére.

S a költségek?

A költségekre nézve a város természetszerűleg activ tőkéhez nyul. Az évi kiadások oly nagyok, hogy teljesen fölemészti a már ugy is felette tetemes háziadót, a házi pénztár annyira eladósodott, hogy nagyobbszerű áldozatok nélkül tetemes kölcsönre nem gondolhatni, s ez valóban nagyon rossz gazdálkodás is lenne, midőn a városnak az államon oly tetemes követelése vannak, hogy ezek folyóvá tétele által jelentékeny részben fődözhetné ma kiadásokat, melyek megtételét helyzete parancsolja.

A katonai praestiatok fejében a forradalom

korszakából ugyanis még 1.760.477 frt megtéri tetlen. A törvénykezés és rendőrség költségeire pedig az 1861-67-ki időszakra az állam 1.500.000 frttal adós. Mindössze tehát legkeveseb 3.260.000 frt, a mit Pest az államtól követelhet. Ezen alpra a képv. testület a jövő évi költségvetésre fél millió előleget kér, s ebbeli kérémet e napokban föltárlatlag terjeszti a kormány elé.

KÜLFÖLD.

A „Morning Herald“ a magyar állapotról a következő érdekes cikket közli, mit olvasóinknak hosszúsága miatt legalább kivonatilag közlünk:
„Kossuth az egykor mindenható, kinek neve csak a megváltót (?) illethető szeretet és tiszteltetel említtetett, most egyszerűen neveltségessé lett. A világesemények oly változást idéztek elő, melyek Magyarország diatatorát trónjától, nimbustól megfosztották. Igazában egyéb teendője nem maradt volna, mint hazájának a rendes állapot feléi közlekedését szemlélni. Az ország kezdett maga és mások által ettett sebeiből kiépülni; legkedvesebb álmai valósultak és birtokába jöttek annak, mit még a legvérmesebbek sem mertek remélni. Egy igaz hazafi örült volna ezen, habár némely pontra nézve eltérnének is nézetei. Nem így Kossuth, mert ő rá nézve két kiálhatatlan dolog van: lemondani ugyanis a szereplésről, s az Ausztriai-vali kibékülés.

Nem ismeri ő minden hazafinak első kötelességét, a törvény és rend tisztelgetését, ellenez mindent, mit a nemzet együttes lelkesedésével megszerzett. S fájdalom vannak követői. Hiában mondja a szélső pártbeli embereknek olyan ember, mint Türr, kinek Pesteni fogadtatása valóságos óvatív volt, hogy a kormány bizodalmat érdemel, és hogy a mostani ut az igazi. Kossuth jobban ismeri honfiát, mint Türr; ő jól tudja, hogy a sokkal nagyobb rész sem rendet nem kíván, sem pedig törvény alá rendelést, s ez az, mi leginkább inyókra lenne. Esztendőig boldogították nyugoti Európát svádájokkal s úgy hiszem, hogy már mi angolok is látjuk: miszerint tömördek h u m b u g volt az egész magyar dologban; minden megindító incidensével és hamis színével (false lights). — Birták is egy darabig részvételt, már csak azért is, hogy constitutiójuk a miénkkel egyidejű s mondkák, hogy a részletekben is egyezik a miénkkel. De hogy a magyar egy batkát sem ad a törvényre, a mostani események leginkább előtintetik. A dolgoknak rendezett állapota, mely alatt a köző fentartására kerestetének egy részét kellene áldoznia, eszében sincs s ez minden képeztelt felülhaladja.

A volt honvédek pedig az 1848-ik lázas állaptra vágyódnak, szerepet kívánván játszani az általános zürzavarban. A szabad harcos élete bir rájuk nézve legnagyobb varázssal, szeretnének politikai hatalmat gyakorolni, a mostani kormány azonban el van tükélve ezt el nem tünni s igaza van.”

Eddig a Herald. Nekünk kötelességünk megismertetni hazánkfiát azon felfogásokkal, mi-

lyekkel a külföld közéletünk jelenségeit kíséri. Örömet közölnék ellenkező bíralatokat, s noha ezen esetelés felette éles s mértéken tulon süjtő, nem tagadhatjuk, voltak napjainkban jelenségek, melyek ily felfogásokra szint későbbözttek. A mit azonban a tulajapongé erő itt ott enged magának, azt a nemzet egyetemére ruházni ép oly tévedés, mint igaztalan vád. Nem kételkedünk rajta, a czáfolat maga a nemzet komoly magatartásával s a törvényekhez hűségével legfényesebben fogja adni a világnak.

Franciaország. A párizsi kormány-lapok szerencsét kívánnak az olaszkormány-nak, hogy Garibaldi tbnokot saját ösztönéből elfogatta. A kormány-lapok ezen nyilatkozatai ellenében azonban elvitatlan tény az, hogy a francia és olasz kormány között élénk jegyzék-váltások történtek, miknek benyomása alatt az olasz kormány kényszerítve érezte magát azon állítólagos saját ösztönéből tett lépésre.

A „Mem. diplom.“ is arról értesít bennünket, hogy a szentszék párizsi nunciusa szept. 25-én látogatást tett a miniszteriumnál azon kérelemmel, közölné de Moustier marquis a császárral a szentszék köszönetét Garibaldi elfogatásáért. A szentszék azon meggyőződését fejeztette ki, miszerint nem kélti, hogy a francia kabinet befolyásának köszönhető az egyházi államok ellen ezéba vett veszélyes expeditió megakadályoztatása.

A kormány katonai intézkedési arra utalnak, hogy a béke állandóságában nem bízik, mert a készülődések teljes folyamatban vannak még most is. Páris legkülsőbb erősségi gyűrűzetét képező erődök mind fölfegyverezteték.

Az „Indep. belge“ azon állítólagos biteles hírel lepi megolvosait, hogy Napoleonra Andrassy — magy. miniszterelnökkel tartott értekezlete nagy batást gyakorolt és belügyminiszteriumában már a felelős miniszterium felállításáról tanácskoznak.

Az ausztriai császár ő felsége csakugyan el fog jönni Franciaországba, hanem a párizsiak maguk nem fogják ő felsége látogatását fogadhatni, mint hogy ő felsége világon kijelenté abbeli óhajtatását, hogy minden ünnepélyesség mellőztessék. — Tekintve a mexikói szomorú eseményeket, csak helyeselni lehet osztrák császár ő felségének ezen visszatartozkodását. A megérkezendő császár Compiegneben fog fogadtatni s csak Nancyban teend még látogatást. — Valjon Erzsébet császárné ő felsége is eljön-e, az még bizonytalan. — Azt sem tudni, Andrassy gróf miniszterelnök elkíséri-e ő felségeiket.

Olaszország. Az olasz kamara baloldali képviselői tiltakozást intéztek a parlament elnökéhez, Garibaldi elfogatására vonatkozólag. Ezen tiltakozást 29 képviselő írta alá, köztük de Boni, Crispi, Guerrazzi stb. Ezen tiltakozásra az olasz kormány el volt készülve. Garibaldi mint képviselő az alkotmány megsértése nélkül el nem fogathatta, de jogosan elfogathatta, midőn karddal kezében a kormány rendeleti ellenére annak törvényes intézkedéseit meg-hiúsítani igyekezett. — Garibaldi mint a „Liberté“ állítja, nem mondott le tervéről és ezért egy olasz gőzös Caprera közelében tartózkodik, hogy a tbnok a szigetet el ne hagyhassa. Az olaszkormány a lehetőleg ildomos bánat

Garibaldival és mint a „N. Pr. Ztg.“ állítja, Garibaldira nézve semmi kedvezőbb dolog nem történtett volna, mint az, h gy elfogták, mert a betörés nem sikerülhet, mert Rómában a felkelés pártolói nagyon gyéren vannak képviselve és ép ezért a Cormonsban elterjedt hír, hogy Rómában lázadás tört ki, s ő szentsége Civita vechiába vonult — hiteltre nem talál. A „Moniteur“ hírként felemlíti, hogy az olasz kormány legközelebb egybehívja a parlamentet és indemintást fog kérni a miniszterium megtartásáért a Garibaldi-féle vállalattal szemben.

VEGYES.

— Meghívás. „A Szent-István Társulat“ 1867. évi october 10-dikén reggeli 9 óraker Pesten, a társulat igazgatósági helyiségében (Lipót-utca 11. szám, 1. emelet) tartandó XVII. közgyűlésre a társulat t. cz. tagjai tisztelettel meghívotnak. A közgyűlést az egyetemi templomban reggeli 8 1/2 óraker tartandó szentmise előzendi meg. — Kelt Pesten, a Szent-István-Társulat 1867. oct. 1-én tartott választmányi üléséből.

— (Király ő felsége névünepé) alkalmaiból holnap a pesti plebiánia templomban s a budavári főtemplomban ünnepélyes nagy misét tartanak. — Mint halljuk, az egyetemi rectorrá választott ngos dr. Roder Aajos helyébe, budapesti kerületi kir. főigazgatói helyettesnek dr. Luther Nándor budai kir. egyet. főgymnásium igazgatója nevezetteti ki.

Egyházi zene. Feigler Géza 7-dik miséje A-mollban. Az egyházi zene nem virágzik sehol. Nem csoda; hálátlan tér ez. Zeneszerzőinknek e szakbani művei nem csak, hogy hasznót nem hoznak, hanem az izzasztó munkásság mellett anyagi kárunk is van. Miután az egyet szolámnak 3-4 szer való másoltatása, ha t. i. művét előadatni kívánna — pénzbe kerül. És ha már a conceptio kész, ha a zenesz eszméje a koták heroglyphjeiba vésettek s nincs egyéb hátra, mint a műnek közkinceserő tétele, hogy — történjék ez? Saját költségén nyoma massa ki? Szerencsétlen gondolat. Ki venné meg, lenne bár a legkitünőbb munka? Ez is oka lehet hogy csak oly ritkán hallani valamit új miszenéről. Annál inkább érdemel tehát pártolást, ki e hálátlan s nálunk csak nem teljesen paragon heverő téren munkálkodik.

De másrészt fájdalom az is igaz, hogy a néha néha feltűnedező ilyenmit zenetérmekek, nem valók az lsten házába. Hol édeskét sentimentálismus, hol meg „gemüthlich Walzer“ — dallamok, vagy más, az egyházi zenébe nem illó szótárat képezi tartalmukat. Hát meg az egyházi szöveg kezelése? Nem ismerek miszenét, mely legalább e tekintetben ki fogastalanul lenne irva. Hányszor fordul elő például, hogy valamely mondat, vagy mi még furcsább annak egy szava 4-5 ször ismételtetik, csupán azért mert hát különben nem futják ki a chablon szerű rhythmusra a szótágok. — Megesik az is hogy az egész mondat úgy összevissza kevertetik, hogy a szakértő mosolygni kénytelen a kontár szellem ily erőködéséin.

Ezen előzmények után lássuk röviden Feigler Géza n a k fővezimzett miséjét. Egy fiatal, alig 25 éves zenesz műve áll előttünk, s e fiatal szellemnek már h e t e d i k miszenéje! Nem mindennapi szerencse, nem közönséges szerep.

A komoly törekvés, a correct egyházas szellem, mely a képezetnek röptét mérsékelni tudja még ott is ahol a teremtő erő tárgyat lel merész emelk edésre, az inventio, mely alakít sé színéz — mindez hatalmában áll Feigler ur muzsájának, s az egyházi zeneszet terén, mint adattott zenekészlet s kenetdús melodistát örömmel üdvözöljük. Kár, hogy az instrumentatio oly túlságosan egyszerű a szóban forgó miszenében, csak a vonós négyes és két kürtből áll mely utóbbi a Glóriában és sanctusban két trombitának engednek helyet. A hangszerelessen elégtelensége okozta, hogy az énekkar midőn solo működött meglevén, fosztva minden hangszerbeli támasztól, nem könnyű feladatának csak némileg tudott megfelelni. Tanácsoljuk tehát szerzőnek, hogy vagy az orgonával vagy pedig 4 fa-fuvóhangszerrel támogassa az énekkart legalább itt ott, a nehezebb helyeken. Jóllehet az előadás nem egészen sikerült volt, mégis jelezhetők valának a darab szépségei, a harmonia bája, melyek alaptját mély vallásos ihlet, öndtudatos contemplatio, imádatos elragadtatás képezik.

Irodalmi közlöny.*)

- Horvath Mihály. Kisebb történelmi munkái. 1. és 2. köt. 8 rétt. Előfizetési ára a négy kötetes munkának 12 frt. Törvényjavaslat a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában, és az irodalmi s művészeti jogok biztosításáról. 1 frt. A hannoverai polgári perrendtartás. A német hivatalos szöveg után magyarra fordította és jegyzetekkel kísérte Pózfai (Pfindesák) Károly. 8 rétt. 1 frt. 60 kr. Gyöngyök Pázmány Péter összes műveiből. Gyjtötte Vargyas Endre. 1 frt. 50 kr. Az 1863-ik évi Országgyűlési törvények 20 kr. A Magyarok és Románok feladata a keleti kérdésben 30 kr. Guziot. Az európai polgárosodás története a római birodalom rombadőlététől a francia forradalomig ford. Grubicy György. 2 köt. 2 frt. 40 kr. Rakosi Jenő. Régi dal régi gyűlöléségről. Szimánót felvonásban 1 frt. Dr. Matlekovics S. Nemzetgazdaságtan. 3 frt. Századok. A magyar történelmi társulat közlönye. Szerk. Thaly Kálmán. 1 füzett 8-rét. Ara július-december 3 frt. Ezenként 10 füzett jelenik meg. Küllej Ede. Néhány szó a birsági szervezetről 8 rétt. 60 kr. Ifj. Zorn Vilmos. Az államadósság kezdéséhez 30 kr. A magyar nyelv szótára. A magyar tudományos akadémia megbízásából készít. Czuczor G. és Fogarasi J. IV. kötet. 4 füzett. 1 frt. Toldy Ferencz. A magyar költészet története. 2-ik kiadás. 2 frt. Pulszky Ágost. és Tauffer E. A börtönügy multja, elmélete, jelen, állása, különös tekintettel Magyarországra. A m. k. tud. egyetem által 1866. évben első díjra érdemesített pályamű. 1 frt. 80 kr.

Szives megrendelések, valamint ezen jegyzékben foglalt, ugy minden egyéb irodalmi termékek kellő készséggel és legnagyobb gyorsasággal teljesítetnek Pfeifer Ferdinand nevezti könyvkerkedése által. Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ö Z S D E.

Pesti áru- és értéktőzsde		Magyar értékpapírok árkelete.		Bécsi börze		Részvények.		Elsőbbségi kötvények.	
október 1-én.		október 1-én.		október 1-én.		október 1-én.		október 1-én.	
Gabna-árak.				Államadósság.					
Bura bálnási	86-87 5.15-5.20	Pesti keresk. bank	695.- 705.-	5% osztr. értékt.	65.35 65.55	Nemzeti bank	684.- 686.-	1862. Erzsébet vasut	89.75 90.25
" tiszai	88-89 5.20-5.30	Budai keresk. és iparb.	206 208	" nemzeti kölcsön	65.50 65.75	Hitelintézet	177.20 177.40	1867. államvasut	121.- 121.50
" pesti	86-87 5.15-5.20	Pesti iparbank	211.- 214.-	" metalliques	65.25 65.40	Magyar hitelbank	83.75 84.25	Déli vasut	104.- 104.50
" Kétszeres	88-89 5.20-5.30	Pesti takarékpénztár	83.- 83 1/2	1860 ki. osztr. jegy	55.40 55.60	Alsó-osztr. esc. társulat	606.- 608.-	Északi vasut	94.50 95.-
Rozs	84-85 4.90-5.-	Budai	425.- 430.-	Magyar földt. herm. kötvény	68.25 69.-	Anglo-osztr. bank	105.25 105.75	Cseh nyugoti vasut	92.- 92.50
Árpa serfőzére	84-85 4.90-5.-	Pesti hengermalom	1320. 1330.-	Bánati	66.- 66.75	Ausztriai földhitelintézet	160.- 163.-	Tiszai vasut	— —
etetésre	86-87 5.15-5.20	Pannónia gőzmalom	2100. 2140.-	Horvát	68.- 69.-	Magyar észak. vasut	1682 1686	Gal. Károly Lajos vasut	98.25 98.72
Zab	45-47 1.50 1.55	só budapesti gőzmalom	825.- 835.-	Erdélyi	63.75 64.50	Északi vasut	1682 1686	Magyar észak. vasut	— —
Kukorice bálnási	45-47 1.50 1.55	hai gyár-telep	516 518	Sorsjegyek.		Államvasut	234.70 234.90	Lemberg escernov. vasut	83.75 84.25
Köles	2.40-2.90	Concordia gőzmalom	770 781	Hitelintézet	127.- 127.50	Déli vasut	18.25 182.75	Erdélyi vasut	80.75 81.15
Repeze	5.50-5.62	Budai királymalom	620.- 625.-	Dunagőzhajózási	85.75 86.7	Erzsébet vasut	141.50 142.-	Ausztr. Dunagőzhajó. társ.	85.75 86.75
Záloglevelek.		Szegedi kivit. gőzmalom	740.- 750.-	Budai	23.- 24.-	Gal. Károly Lajos vasut	209.25 209.75	Pesti lánchíd	— —
Nemz. bank kisors. ezüst	96.90 97.10	L. ujpesi szeszőmő	630.- 632.-	Pesti biztosítótársulat	615.- 620.-	Lemberg cernov. vasut	171.50 172.-	Érték és pénz.	
Magyar földhitelintézet	90.- 90.50	Pestbudai butorkémü	200.- 205.-	Magyar biztosítótársulat	645.- 650.-	Cseh nyug. vasut	141.50 142.50	Frankfurti váltó	103.30 103.50
Ausztriai	105.- 106.-	Pannónia viszonbizt.-társ.	215.- 225.-	Pesti biztosítótársulat	225.- 230.-	Dél.-ész. ném. összeköt. vasut	123.75 124.25	Londoni váltó	124.30 124.60

HIRDETÉSEK.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS
A
TANÜGYI FÜZETEKRE.
Tisztelettel jelentem a t. cz. magyar tanári karoknak, hogy t. **CORZAN-AVENDANO GÁBOR** gazgató urtól a „TANÜGYI FÜZETEK“ szerkesztését átvettém. Ezuttal tudatom az eddigi t. cz. előfizetőkkel, hogy a füzeteket, míg előfizetési idejük tart, rendszeren megküldöm, egyszersmind új előfizetést nyitok s pedig 5 füzetre 2 frttal, 2 füzetre 1 frttal. Az eddig megjelent 4 füzett 1 frt 50 kr. beküldése után azonnal megküldetik. **PEST, 1867. szept. 29-én.**
Dr. Császár Károly,
k. r. áldozár.
Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba:
Első magy. egyesületi könyvnyomda
3 korona-utca, 18. sz. alá küldendők.

Megjelent az első magyar egyesületi könyvnyomdában és kapható **EGGENBERGER NÁNDOR** akadémiai könyvkerkedőnél:
ÓRANGYAL TANÍTÓ ÉS IMÁDSÁGOS KÖNYVECSKE
GYERMEKEK SZÁMÁRA
MELYET A NEM-GYERMEKEK IS HASZNÁLHATNAK.
J'AI S'EGYED
UTÁN.
Ára egy példánynak füzve frt 50 kr.
" " " vászonkötésben aranyvágással 1 " 20 "
" " " " festvágással " 90 "
" " " kemény papirkötéssel " 70 "
" " " bőrkötésben aranyvágással 1 " 60 "
Az árak oly olesóra szabvák, hogy a 232 oldalra terjedő imádságos könyvet mindenki megszerezhesse.

Előfizetési felhívás
A
NÉPBARÁT
politikai és szépirodalmi
NÉPLAPRA.
Megjelen minden csőtörtökön másfél ivnyi tartalommal.
Ára: egész évre 4 ft, félévre 2 ft, évnegyedre 1 ft.
SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
Vas Gereben.
Szerkesztőségi szállás: Buda, Fortuna-utca, Fortuna vendéglő.

Shaba
veriség
mas jelszav
kot üz, hog
neveket fel
Pedig e
melyet való
nie söt kö
egyház azo
társadalom
hetnek.
Szabad
ház közöns
lamhatalom
minden ügy
kormányozó
Egyelő
századokig
kegyeltetett
mellett a tö
önállóbb he
világon, eze
kevesebb
birjon, mint
Testvér
és egyenlő
magában ke
gyen a mási
vetély társ
egyesüljelen
cséség megs
lok előmozd
ság solidar
biztosítékát
Es midő
sok során
szinte megd
szomorú forg
zunkat juttat
szabadság n
szabadság n
épen Egyhá
nyomott álla
foglal el oly
keresztül di
Pedig a h
De hát h
győző, mely
ralmas sorsá
Ellenség
hála Istenne
mely lenyüg
Uralkodó
E
A kultúra
mely a nemzet
lyát Páris alma
ki, — a nemzet
lettség és mive
A visszah
verének győze
desre tönk, —
sét és anyagi
chélien meg
nyoz.
Nemzeti ir
szigeteltségtől
nak kezdeteig, a
a francia és k
és emelkedés
is hű tükre vol
ganuma a nemz
sének, csatorná
tet politikai rá
erősíték, szerve
Es ez irod
gat népeivel nag
ket, assimilálni
meit, eszméit, f
géből csak egy
Most már a
getlenségét, jog
nemzetek nagy t
dolgot, eszmét h
az összmelvölés
Erre törekke
sebességének és
tesz a francia i
Három-négy
leszté nagygyá
Es milyen
tényezőiben?